BOSHQARUV QARORLARIDA SUN'IY INTELLEKTDAN FOYDALANISH VA INKLYUZIV SIYOSAT

Ilmiy rahbar: **D.E.Abduqodirova**
CHDPU Psixologiya kafedrasi o'qituvchisi
orcid 0009-0008-4155-8330
abduqadirovadilobarbonu@gmail.com
Norimmatova Shaxnoza
Amaliy psixologiya yo'nalishi talabasi
shahnozanorimmatova@gmail.ru

Annotatsiya. Mazkur maqolada boshqaruv qarorlarini qabul qilish jarayonida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish va uning inklyuziv siyosatga ta'siri nazariy hamda konseptual jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda sun'iy intellekt asosidagi tahliliy tizimlarning katta hajmdagi ma'lumotlarni qayta ishlash, ijtimoiy jarayonlarni prognozlash hamda resurslarni samarali taqsimlashdagi imkoniyatlari yoritilgan. Shuningdek, ushbu texnologiyalar yordamida turli ijtimoiy guruhlarning ehtiyojlarini aniqlash va ijtimoiy siyosatni dalillarga asoslangan holda shakllantirish imkoniyatlari ko'rib chiqiladi. Maqolada sun'iy intellektdan foydalanishning ijobiy jihatlari bilan bir qatorda algoritmik tarafkashlik, shaffoflik yetishmasligi va javobgarlik masalalari kabi muammolar ham tahlil qilinadi. Tadqiqot sifatli ilmiy tahlil metodologiyasiga asoslanib, ilmiy adabiyotlarni tizimli o'rganish, solishtirma tahlil va kontent tahlil usullaridan foydalanilgan. Natijalar shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt boshqaruv qarorlarini optimallashtirish va inklyuziv siyosatni amalga oshirishda muhim vosita bo'lishi mumkin, biroq uning samaradorligi inson nazorati, shaffoflik, etik tamoyillar va ijtimoiy adolat prinsiplariga qat'iy rioya etilishi bilan bevosita bog'liqdir.

Kalit so'zlar. Sun'iy intellekt, boshqaruv qarorlari, inklyuziv siyosat, algoritmik boshqaruv, ijtimoiy adolat, shaffoflik, javobgarlik, raqamli boshqaruv, ijtimoiy siyosat, ma'lumotlar tahlili.

Аннотация. В данной статье анализируется использование технологий искусственного интеллекта в процессе принятия управленческих решений и их влияние на инклюзивную политику с теоретической и концептуальной точек зрения. Исследование подчеркивает возможности аналитических систем на основе искусственного интеллекта в обработке больших объемов данных, прогнозировании социальных процессов и эффективном распределении ресурсов. Также рассматриваются возможности использования этих технологий для выявления потребностей различных социальных групп и формирования социальной политики на основе фактических данных. Наряду с положительными аспектами использования искусственного интеллекта, в статье анализируются такие проблемы, как алгоритмическая предвзятость, недостаток прозрачности и подотчетности. Исследование основано на качественной методологии научного анализа и использует методы систематического обзора научной литературы, сравнительного анализа и контент-анализа. Результаты показывают, что искусственный интеллект может быть важным

инструментом оптимизации управленческих решений и реализации инклюзивной политики, но его эффективность напрямую зависит от строгого соблюдения человеческого контроля, прозрачности, этических принципов и принципов социальной справедливости.

Ключевые слова. Искусственный интеллект, управленческие решения, инклюзивная политика, алгоритмическое управление, социальная справедливость, прозрачность, подотчетность, цифровое управление, социальная политика, анализ данных.

Abstract. This article analyzes the use of artificial intelligence technologies in the process of making management decisions and their impact on inclusive policies from a theoretical and conceptual perspective. The study highlights the capabilities of artificial intelligence-based analytical systems to process large amounts of data, forecast social processes, and effectively allocate resources. It also examines the possibilities of using these technologies to identify the needs of various social groups and form social policies based on evidence. Along with the positive aspects of the use of artificial intelligence, the article also analyzes problems such as algorithmic bias, lack of transparency, and accountability. The study is based on a qualitative scientific analysis methodology and uses systematic review of scientific literature, comparative analysis, and content analysis methods. The results show that artificial intelligence can be an important tool in optimizing management decisions and implementing inclusive policies, but its effectiveness is directly related to strict adherence to human control, transparency, ethical principles, and social justice principles.

Keywords. Artificial intelligence, management decisions, inclusive politics, algorithmic governance, social justice, transparency, accountability, digital governance, social policy, data analytics.

KIRISH

Zamonaviy boshqaruv tizimlarida raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi qaror qabul qilish jarayonlarining mazmuni, tezligi va sifatini tubdan o‘zgartirmoqda. Ushbu jarayonda sun’iy intellekt texnologiyalarining davlat boshqaruvi hamda turli tashkilotlar faoliyatiga keng miqyosda integratsiyalashuvi strategik rejalashtirish, resurslarni samarali taqsimlash va ijtimoiy siyosatni amalga oshirishda muhim omil sifatida namoyon bo‘lmoqda. Sun’iy intellekt katta hajmdagi murakkab ma’lumotlarni tahlil qilish, ijtimoiy jarayonlarni prognozlash va muqobil qaror variantlarini ishlab chiqish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Ayni vaqtda boshqaruv jarayonlarida inklyuziv siyosatni shakllantirish va amalga oshirish masalasi alohida dolzarblik kasb etmoqda. Inklyuziv siyosat jamiyatdagi barcha ijtimoiy guruhlarning ehtiyoj va manfaatlarini hisobga olish, teng imkoniyatlarni ta’minlash hamda ijtimoiy adolat tamoyillarini mustahkamlashga qaratilgan yondashuv sifatida talqin etiladi. Shu

sababli boshqaruv qarorlarining inklyuzivlik darajasi ularning ijtimoiy samaradorligi va legitimligini belgilovchi muhim mezonlardan biri hisoblanadi.

Sun'iy intellekt asosida qabul qilinayotgan boshqaruv qarorlari inklyuziv siyosatni amalga oshirish jarayonida muhim afzalliklarni taqdim etadi. Jumladan aholi ehtiyojlarini chuqurroq tahlil qilish, ijtimoiy xavf guruhlarini aniqlash va resurslarni nisbatan adolatli taqsimlash imkoniyatlari ushbu texnologiyalarning salohiyatini namoyon etadi. Shu bilan birga avtomatlashtirilgan qaror qabul qilish tizimlari mavjud ijtimoiy nomutanosibliklarni takrorlash yoki kuchaytirish xavfini ham o'zida mujassam etadi.

Ayniqsa algoritmik qaror qabul qilish jarayonlarida shaffoflik va javobgarlik tamoyillarining yetarli darajada ta'minlanmasligi inklyuziv siyosatning asosiy maqsadlariga zid natijalarga olib kelishi mumkin. Algoritmlarning qanday ma'lumotlarga asoslanishi va qarorlar qanday mezonlar orqali shakllanishi ochiq bo'lmagan sharoitda ayrim ijtimoiy guruhlarning manfaatlari e'tibordan chetda qolishi ehtimoli ortadi. Bu holat ijtimoiy ishonchning pasayishiga va boshqaruv tizimining legitimligiga putur yetkazishi mumkin.

Shu sababli boshqaruv qarorlarida sun'iy intellektdan foydalanish masalasini faqat texnologik samaradorlik nuqtai nazaridan emas, balki inklyuziv siyosat tamoyillari bilan uyg'unlikda ilmiy jihatdan tahlil qilish zarurati yuzaga kelmoqda. Mazkur maqolaning maqsadi sun'iy intellekt asosida qabul qilinayotgan boshqaruv qarorlarining inklyuziv siyosatga ta'sirini nazariy va konseptual jihatdan tahlil qilish hamda ushbu jarayonda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan imkoniyatlar va cheklovlarni ilmiy asosda yoritishdan iborat.

METODOLOGIYA

Mazkur tadqiqot sifatli ilmiy tahlil metodologiyasiga asoslanib, boshqaruv qarorlarida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish hamda ularning inklyuziv siyosat bilan o'zaro bog'liqligini chuqur o'rganishga qaratildi. Tadqiqot jarayonida davlat boshqaruvi, ijtimoiy siyosat va raqamli texnologiyalar sohalariga oid mahalliy hamda xorijiy ilmiy manbalar tizimli ravishda tahlil qilindi. Ilmiy adabiyotlarni tanlashda ularning nazariy asoslanganligi, amaliy ahamiyati va inklyuziv boshqaruv masalalariga bevosita aloqadorligi asosiy mezon sifatida belgilandi. Sun'iy intellekt asosida qaror qabul qilishga oid nazariy yondashuvlar va konseptual modellar solishtirma tahlil usuli orqali o'rganilib, ularning inklyuziv siyosat tamoyillariga mosligi baholandi.

Inklyuziv siyosat doirasida sun'iy intellektdan foydalanish amaliyotlarini tahlil qilishda kontent tahlil usuli qo'llanildi. Ushbu usul yordamida boshqaruv tizimlarida joriy etilgan raqamli platformalar, prognozlash va tahliliy modellarining funksional xususiyatlari hamda ularning ijtimoiy tenglik va adolat tamoyillariga mosligi aniqlashtirildi. Kontent tahlil jarayonida avtomatlashtirilgan qaror qabul qilish mexanizmlarining turli ijtimoiy guruhlar manfaatlariga qay darajada ta'sir ko'rsatishi nazariy jihatdan baholandi. Etik jihatlarni aniqlashda shaffoflik, javobgarlik va texnologik adolat mezonlari asosiy tahlil mezonlari sifatida belgilandi hamda ularning boshqaruv qarorlarida namoyon bo'lish darajasi ilmiy jihatdan izohlandi.

Shuningdek tadqiqotda fanlararo yondashuv qo‘llanilib, unda boshqaruv nazariyasi, ijtimoiy siyosat va etik konsepsiyalar o‘zaro integratsiyalashgan holda ko‘rib chiqildi. Ushbu metodologik yondashuv sun’iy intellekt asosida qabul qilinayotgan boshqaruv qarorlarining inklyuzivlik darajasini kompleks va tizimli baholash imkonini berdi. Natijada tadqiqot metodologiyasi boshqaruv jarayonlarida sun’iy intellektdan foydalanishning nafaqat texnologik samaradorligini, balki uning ijtimoiy va inklyuziv siyosatga ta’sirini chuqur tahlil qilishga xizmat qildi.[1]

MUHOKAMA

O‘tkazilgan tahlil natijalari shuni ko‘rsatadiki, sun’iy intellekt texnologiyalari boshqaruv qarorlarining aniqligi va tezkorligini oshirish orqali inklyuziv siyosatni amalga oshirishda muhim vosita sifatida namoyon bo‘ladi. Katta hajmdagi ma’lumotlarni kompleks tahlil qilish imkoniyati aholi ehtiyojlarini chuqurroq aniqlash, turli ijtimoiy guruhlarning muammolarini aniqlash hamda resurslarni nisbatan adolatli taqsimlashga xizmat qiladi. Shu jihatdan sun’iy intellekt ijtimoiy siyosatni dalillarga asoslangan holda rejalashtirish va amalga oshirish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Biroq ushbu texnologiyalarning afzalliklari bilan bir qatorda jiddiy muammolar ham mavjud. Eng muhim muammolardan biri algoritmik tarafkashlik xavfi bo‘lib, u mavjud ijtimoiy tengsizliklarning texnologik tizimlar orqali mustahkamlanishiga olib kelishi mumkin. Agar avtomatlashtirilgan qaror qabul qilish tizimlari noto‘liq, eskirgan yoki noteng taqsimlangan ma’lumotlarga asoslangan bo‘lsa, inklyuziv siyosatning asosiy tamoyillari buzilishi ehtimoli ortadi. Natijada ayrim ijtimoiy guruhlar ehtiyojlari va manfaatlari yetarli darajada inobatga olinmay qolishi mumkin.

Shuningdek avtomatlashtirilgan boshqaruv qarorlari insoniy javobgarlik masalasini murakkablashtiradi. Qarorlarning texnologik tizimlar tomonidan qabul qilinishi ularning ijtimoiy oqibatlari uchun kim mas’ul ekanligini aniqlashni qiyinlashtiradi. Bu holat inklyuziv siyosatda muhim bo‘lgan shaffoflik va ijtimoiy ishonch darajasining pasayishiga olib kelishi mumkin. Agar qarorlar qabul qilish jarayoni tushunarli va izohlanadigan bo‘lmasa, jamiyatda boshqaruv tizimlariga nisbatan ishonchsizlik kuchayadi.

Shu sababli sun’iy intellektdan boshqaruv qarorlarida foydalanishda inson omilining saqlanib qolishi alohida ahamiyat kasb etadi. Qaror qabul qilish jarayonida inson nazorati va ekspert bahosining mavjudligi avtomatlashtirilgan tizimlar tomonidan yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan xatoliklarni kamaytirishga xizmat qiladi. Inson va sun’iy intellekt o‘rtasidagi muvozanatli hamkorlikgina inklyuziv siyosatning asosiy tamoyillarini ta’minlash va boshqaruv qarorlarining ijtimoiy adolatga mosligini mustahkamlash imkonini beradi.

XULOSA

[1] Abduqodirova, Dilobarbonu. (2026). INKLYUZIV TA’LIM SHAROITIDA O‘QUVCHILARNING EMOTSIONAL INTELLEKTINI RIVOJLANTIRISHNING PSIXOLOGIK-PEDAGOGIK ASOSLARI. 10.5281/zenodo.18212070

O‘tkazilgan tadqiqot va tahlillar asosida shuni ta’kidlash mumkinki, boshqaruv qarorlarida sun’iy intellektdan foydalanish inklyuziv siyosatni rivojlantirish uchun keng imkoniyatlarni taqdim etadi. Sun’iy intellekt texnologiyalari ma’lumotlarni tezkor va kompleks tahlil qilish orqali turli ijtimoiy guruhlar ehtiyojlarini aniqlash, resurslarni adolatli taqsimlash va ijtimoiy risklarni oldindan baholash imkoniyatini yaratadi. Shu bilan birga, ushbu texnologiyalarning samaradorligi ularning qat’iy etik va ijtimoiy tamoyillarga muvofiqligiga bog‘liq bo‘lib, boshqaruv qarorlarining inklyuzivlik darajasi shaffoflik, javobgarlik va inson manfaatlariga yo‘naltirilgan mexanizmlar orqali ta’minlanishi zarur.

Shuningdek sun’iy intellekt boshqaruv qarorlarini to‘liq almashtiruvchi vosita sifatida emas, balki qaror qabul qiluvchi subyektlarning analitik imkoniyatlarini kengaytiruvchi yordamchi mexanizm sifatida qo‘llanilishi maqsadga muvofiqdir. Bu yondashuv inson omili va texnologik imkoniyatlar o‘rtasida uyg‘unlikni ta’minlaydi, qaror qabul qilish jarayonida xatoliklarni kamaytiradi va ijtimoiy adolat prinsiplariga rioya qilinishini kafolatlaydi. Faqat shunday integratsiyalashgan yondashuv asosida inklyuziv siyosat doirasida texnologik taraqqiyot va ijtimoiy adolat o‘rtasida barqaror muvozanatni yaratish mumkin bo‘ladi.

Natijada boshqaruv qarorlarida sun’iy intellektdan foydalanish inklyuziv siyosatni nafaqat samarali, balki ijtimoiy adolat va shaffoflikka asoslangan holda amalga oshirish imkonini beradi. Ushbu yondashuv kelajakdagi boshqaruv amaliyotlarini optimallashtirish va jamiyatdagi barcha ijtimoiy guruhlarning manfaatlarini teng muhofaza qilish nuqtai nazaridan muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO’YHATI:

1. Abduqodirova Dilobarbonu Erkinjon qizi “Inklyuziv ta’lim sharoitida o‘uvchilarning emotsional intellektini rivojlantirishning psixologik-pedagogik Asoslari” Scientific-Practical Conference “Inclusive Education: Dialogue, Analysis, Experience”, December 15, 2025
2. Abduqodirova, D. E., & Mirislomov, M. M. (2025). GEOGRAFIYA VA PSIXOLOGIYA FANLARI TUTASHGAN CHEGARA: PSIXOGEOGRAFIYANING SHAKLLANISH TARIXIGA NAZAR. *Central Asian Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies*, *2*(5-2), 143-149.
3. Eshnayev, Nortoji & Madgapilova, Nargiza. (2023). CHARACTERISTICS OF IMPLEMENTING THE CLUSTER APPROACH IN THE EDUCATIONAL SYSTEM. International Journal of Pedagogics. 03. 44-47. 10.37547/ijp/Volume03Issue02-09.
4. Abduqodirova, Dilobarbonu. (2025). PSYCHOLOGICAL FEATURES OF THE NEUROGRAPHIC APPROACH. 01. 501-503.
5. Jumayev, L., Kasimova, M., Jo'rayeva, O., Madjidova, Y., Radjabov, N., Abdukodirova, D., ... & Matkarimov, I. (2025). Ionik suyuqlik funksionalizatsiyalangan grafen oksidi nanoshujayralari (CoFe2O4-NP-IL-GO) bilan bezatilgan CoFe2O4 nanopartikullari yordamida tetratsiklin va siprofloksatsinni aniqlash. *Nanostrukturalar jurnali* , *15* (3), 1519-1531.
6. Madgapilova, Nargiza. (2023). THE SPECIFICS OF THE IMPLEMENTATION OF THE PEDAGOGICAL INNOVATIVE CLUSTER APPROACH IN THE SYSTEM OF CONTINUING EDUCATION. 1. 236-244.

7. Madgapilova, Nargiza. (2025). МУҒАЛЛИМ ҲӘМ ҮЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРИЎ Илимий-методикалық журнал. 164-170.
8. Tarabakina, L. V., Ilaltdinova, E. Y., Lebedeva, I. V., Tat'yana, L. S., & Natal'ya, V. F. (2015). Emotional creativity as a resource of communicative competence of students. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, *6*(6), 175-180.
9. 3.Abduqodirova, Dilobarbonu. (2025). TALABALARDA PSIXOLOGIK STRESSNI YENGISH. 03. 69-73.
10. Abduqodirova, Dilobarbonu. (2025). HISSIY IJODKORLIK: TUSHUNCHA VA KOMONENTLAR. Journal of Economics and Business UBS. 4. 145-154.
11. Madgapilova, Nargiza. (2024). mug'allim 2024. 5/2-сан. 461-468.
12. Abduqodirova, Dilobarbonu. (2024). EMOTSIONAL KREATIVLIK: NAZARIY ASOSLARI VA PSIXOLOGIK YONDASHUVLAR.. Journal of Economics and Business UBS. 4. 679-685.
13. Madgapilova, Nargiza. (2025). SCIENTIFIC-PRACTICAL AND STRATEGIC BASES OF IMPROVING PEDAGOGICAL-PSYCHOLOGICAL COOPERATION IN THE INTEGRATION OF SCHOOL AND PRE-SCHOOL EDUCATIONAL ORGANIZATIONS IN THE CONTEXT OF CONTINUOUS EDUCATION ON THE BASIS OF INNOVATIVE LOGISTICS. 1. 157-166.